

بررسی تاثیر عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی به واسطه نقش تعدیلگر مالکیت مدیریتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

زینب میرزایی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۷ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۴/۱۸

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تاثیر عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی به واسطه نقش تعدیلگر مالکیت مدیریتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به انجام رسید. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه سال های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ بود. جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز تعداد ۱۴۱ شرکت به عنوان نمونه به روش حذفی سیستماتیک انتخاب گردید. اطلاعات گردآوری با استفاده از روش رگرسیون پانل دیتا و رگرسیون ترکیبی در نرم افزار Eviews10 تجزیه و تحلیل شد. نتایج به دست آمده در سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان داد عملکرد مسئولیت اجتماعی مثبت و معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد. پایداری سود مثبت و معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد. مالکیت مدیریتی در رابطه میان عملکرد مسئولیت اجتماعی و دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر ندارد. مالکیت مدیریتی در رابطه میان پایداری سود و دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر ندارد.

واژگان کلیدی

ارقام تعهدی، پایداری سود، دستکاری سود، عملکرد مسئولیت اجتماعی، مالکیت مدیریتی.

۱. دانش آموخته گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات مازندران، دانشگاه آزاد اسلامی، مازندران، ایران. (mirzaii.z1362@gmail.com)

مقدمه

رفتارهای فرصت طلبانه مدیران ممکن است منافع ذینفعان را تحت تاثیر قرار دهد، لذا انتظار می‌رود که مدیران شرکت‌هایی که بیشتر دچار رفتارهای دستکاری سود هستند به خاطر جلب نمودن رضایت ذینفعان به مسئولیت اجتماعی شرکت توجه بیشتری داشته باشند (کو و همکاران^۱، ۲۰۲۰). با توجه به اقلام صورت‌های مالی، سود یکی از مهمترین عوامل موثر بر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی می‌باشد، چنانچه این قلم از صورت‌های مالی کیفیت بالا و قابل اتکایی داشته باشد در تصمیمات استفاده‌کنندگان تاثیر بسزایی دارد. یکی از اهداف اساسی وضع استانداردهای حسابداری این است که استفاده‌کنندگان بتوانند با اتکا بر صورت‌های مالی تصمیمات نسبتاً مربوط و صحیحی اتخاذ کنند. از طرفی نیز، مدیران برای رسیدن به اهداف خاصی که منطقاً منافع عده‌ای خاص را تامین می‌کند ممکن است سود را طوری گزارش کنند که با هدف تامین منافع عمومی استفاده‌کنندگان مغایرت داشته باشد. به مجموعه اقداماتی که مدیران در جهت آراستن اطلاعات برای دستیابی به اهداف خاص انجام می‌دهند، مدیریت یا دستکاری سود اطلاق می‌شود (مشایخی و حسین‌پور، ۱۳۹۵). در مدیریت سود، مدیر درگیر انتخاب‌های حسابداری نمی‌باشد. در این حالت، مدیریت از طریق اعمال تغییر در ساختار و زمانبندی معاملات و فعالیت‌های شرکت (اعم از عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی)، یا به عبارت دیگر دستکاری رویدادهای مالی واقعی، سود را مدیریت می‌کند. دستکاری در مخارج تحقیق و توسعه، تولید بیش از حد و اعطای تخفیفات قیمتی، نمونه اقداماتی هستند که در مدیریت واقعی سود مورد استفاده است (کاظمی و مهری نمک‌آورانی، ۱۳۹۷).

به‌طور کلی می‌توان گفت از جمله عواملی که مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها را می‌تواند تحت تاثیر قرار دهد مدیریت سود و دستکاری حساب‌ها توسط مدیران شرکت‌ها می‌باشد. از عوامل مهمی که مدیران و روسای شرکت را به هموارسازی سود ترغیب می‌کند انگیزه‌های بازار سرمایه می‌باشد. انتظار بدست آوردن سودهای بسیار زیاد و مشکلات موجود در این راه در طی چرخه تجاری شرکت موجب حساسیت شدید و به نوعی بی‌اعتمادی در سرمایه‌گذاران تبدیل شده و ریسک شرکت را افزایش می‌دهد، بنابراین مدیران تلاش می‌نمایند در روندی عادی و حساب شده و یکنواخت، سود شرکت را گزارش نمایند تا حساسیتی در بین سرمایه‌گذاران بوجود نیاید. یکی از عواملی که می‌تواند منجر به ایجاد نوسان در سود شرکت‌ها شود، همین تصمیم‌های مدیران می‌باشد. منظور از این تصمیم‌ها کلیه مسائل سرمایه‌گذاری‌ها می‌باشد که می‌تواند شرکت را با سود و زیان‌های زیادی مواجه کند و واحد انتفاعی را متحمل ریسک زیادی نماید. آثار این گونه تصمیم‌ها معمولاً سود واحد تجاری را دچار ناپایداری می‌نماید که گاهی جبران این تصمیمات غیر قابل ممکن و باعث ناتوانی مالی شرکت می‌گردد (مهرآور و همکاران، ۱۳۹۸).

پایداری سود یکی از موضوعاتی است که در حیطه کیفیت سود قرار می‌گیرد. پایداری سود به معنای تکرارپذیری (استمرار) سود جاری است. هر چه پایداری سود بیشتر باشد، یعنی شرکت توان بیشتری برای حفظ سودهای جاری دارد و فرض می‌شود کیفیت سود شرکت بالاتر است. پایداری سود از جمله ویژگی‌های کیفی سود حسابداری است که مبتنی بر اطلاعات حسابداری می‌باشد. پایداری سود شاخصی است که به سرمایه‌گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریان‌های نقدی شرکت کمک می‌کند. سرمایه‌گذاران در برآورد سودهای آتی و جریان‌های نقدی مورد انتظار خود به بخش پایدار سود بیشتر از بخش ناپایدار آن اهمیت می‌دهند. از سوی دیگر، تفاوت میان پایداری سود شرکت‌ها، به

¹ - Kuo, et al.

عنوان یکی از ویژگی‌های سری‌زمانی سود، می‌تواند از عوامل اقتصادی مانند اندازه و یا فشردگی شرکت، روش‌های حسابداری مختلف و یا از عوامل حاکمیت شرکتی سرچشمه گرفته باشد (بیات و همکاران، ۱۳۹۴). از سوی دیگر، فرآیند اندازه‌گیری و سنجش سود و نتیجه‌ی آن دارای نقش مهمی در اداره‌ی شرکت بوده و معمولاً استفاده‌کننده‌گان صورت‌های مالی اهمیت زیادی برای آن قائلند. با توجه به اینکه محاسبه‌ی سود بنگاه اقتصادی متأثر از روش‌های برآوردی حسابداری است و تهیه‌ی صورت‌های مالی به عهده‌ی مدیریت واحد تجاری است، ممکن است مدیران بنا به دلایل مختلف، اقدام به مدیریت سود نمایند (حمیدیان و همکاران، ۱۳۹۹). به علاوه، اندازه شرکت بیانگر حجم و گستردگی شرکت است. اندازه شرکت از طریق میزان فروش شرکت، ارزش روز یا دفتری مجموع دارایی‌های شرکت، ارزش بازار یا دفتری سهام عادی، ارزش بازار یا دفتری حقوق صاحبان سهام، نسبت قیمت به سود، نسبت ارزش دفتری سهام به

یکی از مهم‌ترین تغییرات نهادی در شرکتهای، تأکید و توجه بیشتر به صورت سود و زیان در مقابل تأکید بر روی ترازنامه است که قبلاً صورت می‌گرفت. این امر منجر به ایجاد مقوله‌ای به نام دستکاری سود گردید. دستکاری سود به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای گمراه کردن عملکرد اقتصادی بکار گرفته می‌شود. امروزه دستکاری سود یکی از موضوعات بحث‌برانگیز و جذاب در پژوهش‌های حسابداری به شمار می‌رود. به دلیل اینکه سرمایه‌گذاران به‌عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم‌گیری، توجه خاصی به رقم سود دارند. پژوهش‌ها نشان داده است که نوسان کم و پایداری سود حکایت از کیفیت آن دارد. به این ترتیب سرمایه‌گذاران با اطمینان خاطر بیشتری، اقدام به سرمایه‌گذاری در سهام شرکت‌هایی می‌کنند که روند سود پایداری داشته باشند. در این راستا، دستکاری عامدانه سود را می‌توان روشی برای آرایش اطلاع‌رسانی وضعیت مالی مطلوب شرکت‌ها دانست که از طریق مداخله مدیریت در فرآیند تعیین سود به انجام می‌رسد (مهربان‌پور و همکاران، ۱۳۹۹). در ادبیات تحقیق بیان می‌شود سودهای کوتاه‌مدت مورد توجه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه‌مدت قرار دارند. کوه^۱ (۲۰۰۷) در می‌یابد که حضور سرمایه‌گذاران نهادی بلندمدت توانایی شرکت را برای دستکاری ارقام تعهدی اختیاری به منظور برآورده کردن پیش‌بینی سود محدود می‌کند. به‌طور مشابه، رویچودهری و واتس^۲ (۲۰۰۷) و لین و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در می‌یابند که نسبت نوع مالکیت با دستکاری سود ارتباط دارد. مانوان و لین^۴ (۲۰۱۲) رابطه منفی قابل توجهی بین نوع مالکیت مدیریتی و ارقام تعهدی اختیاری حسابداری پیدا می‌کنند. این یافته‌ها به‌طور مستقیم اظهار می‌کنند که پایداری در سهامداری سرمایه‌گذاران عامل بازدارنده قابل توجهی در مقابل دستکاری سود است (حمیدیان و همکاران، ۱۳۹۹). دستکاری سود از نظر ذینفعان نقض اصول اخلاق شرکتی است و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت حاوی اصول اخلاقی شرکت می‌باشد. شرکت‌ها از مسئولیت‌های اجتماعی برای حفظ اعتماد سهامداران از نظر اجتماعی استفاده می‌کنند. شرکت‌هایی با افشای از مسئولیت اجتماعی بالاتر دارای امکان کمتر اجرای دستکاری سود و پایداری سود بالاتر هستند. سرمایه‌گذاران شرکت‌هایی با سود پایدار را ترجیح می‌دهند (ستیواتی و همکاران^۵، ۲۰۲۲). مسئله این است که آیا عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود در شرکت‌ها تاثیری

¹ - Koh

² - Roychowdhury and Watts

³ - Lin, et al.

⁴ - Manowan and Lin

⁵ - Setiawati et al

بر دستکاری سود از طریق مدیریت ارقام تعهدی دارند؟ و آیا نقش تعدیلگر مالکیت مدیریتی در این رابطه چگونه است؟ به عبارت دیگر، آیا شرکت‌هایی که به عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود توجه می‌کنند، کمتر به دستکاری سود تمایل دارند؟ و آیا نقش مالکان و مدیران در این فرآیند چگونه است؟ این مسئله در حوزه تحقیقات حسابداری و مالی بسیار مورد توجه قرار گرفته است.

ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

بر اساس تئوری هم‌راستایی استراتژیک فرض می‌کند که مالکان مدیریتی دستکاری سود را تشدید می‌کنند. بر اساس این فرضیه، این خطر وجود دارد که مالکان مدیریتی با مدیریت مالی برای منافع خود حقوق اقلیت سهامداران را تباہ می‌کنند. تحت فرضیه تضاد منافع، بین گروه‌های سهامداران تضاد به وجود می‌آید و سرمایه‌گذاران اقدامات مدیریتی را ترجیح خواهند داد که منافع آنها را افزایش دهند (ساکاکی و همکاران^۱، ۲۰۱۷). چن و همکاران^۲ (۲۰۰۷) دریافتند سرمایه‌گذاران مستقل با سرمایه‌گذاری بلندمدت و مالکیت متمرکز، نظارت را به تجارت ترجیح می‌دهند. چن و همکاران (۲۰۰۷) نشان می‌دهند که سرمایه‌گذاران نهادی بر تشخیص رفتارهای نادرست مدیران تمرکز می‌کند و اقداماتی را برای نظم بخشیدن به مدیران انجام می‌دهد. با پیروی از ادبیات موجود، در این پژوهش مدیریت سود نوعی رفتار نادرست مدیران در نظر گرفته می‌شود و انتظار می‌رود که سرمایه‌گذاران نهادی سبب کاهش مدیریت سود شود (ایوتود-ادیبیل و همکاران^۳، ۲۰۲۲).

پایداری سود نشان‌دهنده عملکرد شرکت و نحوه انجام وظیفه مباشرتی مدیریت است. مدیریت سود به زمانبندی و ساختاربندهی فرصت‌طلبانه معاملات عملیاتی، تأمین مالی و سرمایه‌گذاری مدیریت واحد تجاری برای تأثیر گذاشتن بر سود گزارش شده در جهتی خاص اطلاق می‌شود که شرکت را در آینده متحمل هزینه‌ها و پیامدهای اقتصادی می‌کند. در مدیریت سود، مدیران شرکت‌ها با اتخاذ برخی تصمیم‌های عملیاتی و به عبارت دیگر دستکاری فعالیت‌های واقعی به مدیریت واقعی سود روی می‌آورند و به سود مدنظر خویش دست می‌یابند. مدیران اجرایی به برآورده کردن اهداف سود نظیر سود سال گذشته و سود پیش‌بینی تحلیلگران با دستکاری فعالیت‌های واقعی تمایل دارند. درحالی که این دستکاری‌ها به طور بالقوه ارزش شرکت را می‌تواند کاهش دهد؛ زیرا دستکاری فعالیت‌های واقعی در دوره جاری برای رشد سود، ممکن است بر جریان‌های نقدی آینده تأثیر منفی داشته باشد (منصورفر و همکاران، ۱۳۹۶). شرکت‌های دارای مسئولیت اجتماعی در مقایسه با شرکت‌های بدون مسئولیت اجتماعی، کمتر می‌توانند سود خود را از طریق ارقام تعهدی اختیاری مدیریت کنند یا فعالیت‌های عملیاتی واقعی را دستکاری کنند (کو و همکاران، ۲۰۲۰).

سرمایه‌گذاران نهادی ارکان اصلی بازارها و نهادهای مالی به‌شمار می‌روند و همواره در پی اطلاعاتی هستند که با استفاده از آنها تصمیم‌های مناسبی اتخاذ کنند. لازمه تصمیم‌گیری مناسب، دسترسی به اطلاعات مربوط و قابل اتکا است. شرکت‌ها با کیفیت سود پایین در دوره‌های پس از گزارشگری سود، به دلیل مدیریت سود دچار افت بازدهی می‌شوند؛ زیرا سرمایه‌گذاران به مسئله کیفیت سود پایین ناشی از دستکاری سود شرکت‌ها پی می‌برند و قیمت سهام را متناسب با آن تعدیل می‌کنند. پایداری بیانگر ثبات و دوام سود است. از دیدگاه سرمایه‌گذاران، سودهای با دوام و با ثبات به دلیل استمرار آنها مطلوب هستند. صرف‌نظر از میزان و جهت تغییرات سود، پایداری بیانگر آن است که تغییرات سود دوره

¹ -Sakaki et al

² - Chen, et al.

³ - Oyotode-Adebile, et al

جاری تا چه حدی در سری‌های زمانی سود با ثبات است. ارقام سود با پایداری بالا از منظر سرمایه‌گذاران به عنوان سود بادوام در نظر گرفته می‌شود تا جایی که این گونه سودها به عنوان مبنایی برای اعمال یک روش میان‌بر برای ارزش‌گذاری استفاده می‌شوند (اعتمادی و همکاران، ۱۳۹۱). از دیدگاه سنتی به دیدگاه پایداری، عملکرد نه تنها شامل دستیابی به اهداف اقتصادی است بلکه شامل دستیابی به اهداف اجتماعی و زیست محیطی نیز می‌باشد (کروتزن^۱، ۲۰۱۱). مفهوم مسئولیت اجتماعی در طول چند دهه گذشته همگام با توسعه‌های اجتماعی، سیاسی و تجاری، تکامل یافته است و سازمان‌ها و شرکت‌ها به طور روزافزون نسبت به ضرورت و مزایای انجام رفتارهای مسئولانه آگاه شده‌اند و با به کارگیری این رویکرد سعی دارند تا از موجودیت‌هایی صرفاً اقتصادی به موجودیت‌هایی اجتماعی-اقتصادی تبدیل شوند. از آنجایی که سازمان‌ها توسط گروه‌های مختلف ذینفعان مورد بررسی موشکافانه قرار می‌گیرند، عملکرد آنها از نظر تاثیر بر جامعه و محیط زیست به عنوان یکی از عوامل کلیدی در ارزیابی کلی سازمان و توانایی آن برای ادامه فعالیت‌های خود به طور موثر، تلقی می‌شود (جعفری جم، ۱۳۹۵).

ستیواتی و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان تجزیه و تحلیل افشای مسئولیت اجتماعی، پایداری سود، رشد سود و اندازه کسب و کار در مدیریت سود با مالکیت نهادی به عنوان یک متغیر تعدیل‌کننده (مطالعه موردی در شرکت‌های LQ45 فهرست شده در بورس اوراق بهادار اندونزی 2016-2020 (IDX)) به تعیین تاثیر افشای مسئولیت اجتماعی، پایداری سود، رشد سود و اندازه کسب و کار به عنوان عوامل مؤثر بر مدیریت سود در شرکت‌های LQ45 فهرست شده در بورس اوراق بهادار اندونزی (IDX) بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ پرداختند. برای تحلیل رگرسیون خطی چندگانه با SPSS25 استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که افشای مسئولیت اجتماعی، پایداری سود و اندازه کسب و کار همگی بر مدیریت سود تاثیر می‌گذارند. با این حال، رشد سود بر مدیریت سود تأثیری نداشت. آزمایش با متغیر تعدیل‌کننده نشان داد که افشای مسئولیت اجتماعی و اندازه کسب و کار که توسط مالکیت نهادی تعدیل می‌شود، بر مدیریت سود تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این، متغیرهای تداوم سود و رشد سود که توسط مالکیت نهادی تعدیل می‌شوند، بر مدیریت سود تأثیری نداشتند.

جیا و لی (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان پایداری شرکت، پایداری سود و ارتباط بین سود و جریان‌های نقدی آتی با استفاده از داده‌های شرکت‌های فهرست شده استرالیا از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۸، نشان دادند که عملکرد پایداری شرکت‌ها با درآمدهای آتی و جریان‌های نقدی بالاتر مرتبط است. همچنین عملکرد پایداری شرکت‌ها به طور مثبت با پایداری سود مرتبط است و تأثیر مثبتی بر ارتباط بین سود و جریان‌های نقدی آتی دارد.

بانسال و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان مدیریت سود واقعی و بازده سهام: نقش تعدیلگر اثرات مقطعی به بررسی تأثیر مدیریت سود واقعی بر بازده سهام مقطعی پس از در نظر گرفتن نقش تعدیل‌کننده اثر بازار، اثر اندازه و اثر ارزش پرداختند. در این تحقیق به بررسی داده‌های شرکت‌های بورس بمبئی بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ پرداخته می‌شود. نتایج تجربی نشان داد که سرمایه‌گذاران مدیریت سود واقعی به عنوان عنصری از ریسک قیمت سهام را با نرخ بالاتری کاهش می‌دهد. همچنین سرمایه‌گذاران زمانی که مدیریت سود واقعی صعودی را مثبت ادراک می‌کنند سهام را با نرخ بازده پایین‌تری ننگه می‌دارند. همچنین نقش تعدیلی متغیرهای اثر بازار، اثر اندازه و اثر ارزش به اثبات رسیده است.

¹ - Crutzen

۳. ایمنی و مشعشی (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر محدودیت‌های حاکم بر استراتژی‌های مدیریت سود بر به‌کارگیری استراتژی تغییر طبقه‌بندی سود به بررسی تأثیر محدودیت‌های حاکم بر استراتژی‌های مدیریت سود بر به‌کارگیری استراتژی تغییر طبقه‌بندی سود در بازار سرمایه ایران پرداختند. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۰ است و ۱۱۴ شرکت به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شد (۱۰۲۶ مشاهده). به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیون لجیت استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که سلامت مالی، سهامداران نهادی، اندازه موسسه حسابرسی و سهم بازار بر تغییر در طبقه‌بندی سود تأثیر منفی و معناداری دارد. همچنین چرخه عملیاتی بر تغییر در طبقه‌بندی سود تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ و دوره تصدی آن تأثیر معناداری بر تغییر طبقه‌بندی سود ندارد. آزمون‌های اضافی نشان داد شرکت‌های بزرگ‌تر انگیزه بیشتری برای انجام تغییر طبقه‌بندی (شکلی از مدیریت سود) در مقایسه با شرکت‌های کوچک دارند، زیرا هزینه‌های سیاسی بیشتری دارند. با توجه به نتایج بدست آمده توصیه می‌شود که به رویکرد تغییر طبقه‌بندی نیز در بررسی مدیریت سود در بازار سرمایه ایران توجه شود.

اسکو و توغداری (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان تأثیر کنترل‌های داخلی بر پایداری سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تعداد ۱۳۰ شرکت پذیرفته شده از بورس اوراق بهادار تهران را در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر این موضوع است که کنترل‌های داخلی بر پایداری سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر مثبت و معناداری وجود دارد.

اسدی و خیرالهی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان مطالعه‌ی رابطه‌ی بین مدیریت سود، واکنش بازار و بازده سهام اطلاعات مالی ۷۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ بررسی کردند. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی خطی چندمتغیره استفاده شد و روش بررسی داده‌ها به صورت مقطعی و بررسی سال به سال بود. با توجه به یافته‌های پژوهش، نتیجه‌گیری می‌شود که ارتباطی بین متغیرهای مدیریت سود، واکنش بازار و بازده سهام وجود ندارد.

فرجی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش شرکت: نقش تعدیلگر مدیریت سود، به بررسی تأثیر مدیریت سود بر رابطه‌ی بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش شرکت پرداختند. بدین منظور نمونه‌ای شامل ۱۵۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ برای آزمون فرضیه‌های پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. یافته‌های پژوهش بر اساس تحلیل رگرسیونی نشان داد فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی ارزش بازار سهام شرکت را افزایش می‌دهد؛ اما مدیریت سود نمی‌تواند رابطه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش بازار سهام شرکت را تحت تأثیر قرار دهد. به نظر می‌رسد با توجه به نبودن موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ایران، هم در بعد انجام فعالیت هم در بعد افشا، از یک طرف مدیران به اثر پوششی افشای فعالیت‌های اجتماعی بر سوءاستفاده از اختیاراتشان واقف نیستند و از طرف دیگر، به دلیل نقص در کارآیی بازار سرمایه در ایران، سرمایه‌گذاران به کیفیت مخدوش شده‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی پی نخواهند برد.

فرضیه‌های پژوهش

هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی تاثیر عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود بر دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی به واسطه نقش تعدیلگر مالکیت مدیریتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. جهت دستیابی به هدف تحقیق و بر اساس ادبیات تحقیق و مبانی ذکر شده فرضیات تحقیق بصورت زیر عنوان شدند:

۱. عملکرد مسئولیت اجتماعی تاثیر معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت دارد.
۲. پایداری سود تاثیر معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت دارد.
۳. مالکیت مدیریتی در رابطه میان عملکرد مسئولیت اجتماعی و دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر دارد.
۴. مالکیت مدیریتی در رابطه میان پایداری سود و دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر دارد.

روش‌شناسی پژوهش

هدف این تحقیق بررسی تاثیر عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود در شرکت‌ها بر دستکاری سود از طریق مدیریت اقلام تعهدی است و همچنین بررسی نقش تعدیلگر مالکیت مدیریتی در این رابطه است؛ به عبارت دیگر، این تحقیق به دنبال بررسی این است که آیا شرکت‌هایی که به عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود توجه می‌کنند، کمتر به دستکاری سود تمایل دارند و آیا نقش مالکان و مدیران در این فرآیند چگونه است؛ بنابراین، این تحقیق از نوع کاربردی است و به دنبال یافتن راهکارهای عملی برای کاهش دستکاری سود و ترویج عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری سود در شرکت‌ها است. از آن جهت که می‌تواند مورد استفاده سازمان بورس اوراق بهادار، تحلیلگران مالی و کارگزاران بورس، مدیران مالی شرکت‌ها، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، سازمان حسابرسی قرار گیرد. این تحقیق از جهت روش استنتاج، از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. این نوع از تحقیق شامل جمع‌آوری اطلاعات به منظور آزمون فرضیه یا پاسخ به سؤالات مربوط به وضعیت فعلی موضوع مورد مطالعه می‌باشد. از آنجا که به منظور بررسی روابط علی ممکن، از داده‌های قدیمی و اطلاعات تاریخی استفاده، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌شود و روابط علی پس از وقوع مورد بررسی قرار می‌گیرند روش تحقیق از نوع پس رویدادی می‌باشد. این تحقیق چون به بررسی روابط میان متغیرها می‌پردازد از نوع تحقیقات همبستگی می‌باشد.

جامعه تحقیق کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ می‌باشد؛ که نمونه آماری، از بین تمامی شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ که همه شروط زیر را داشته باشند انتخاب می‌شوند:

۱. در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰، سهام شرکت در بورس اوراق بهادار مورد معامله قرار گرفته باشد.
 ۲. پایان سال مالی شرکت ۲۹ اسفند ماه باشد و در طی دوره تحقیق سال مالی آن عوض نشده باشد.
 ۳. جزء شرکت‌های واسطه‌گری مالی و سرمایه‌گذاری (هلدینگ) نباشد.
 ۴. اطلاعات مورد نیاز پژوهش را به طور کامل ارائه کرده باشند.
- با توجه به شروط فوق، با روش نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک تعداد ۱۴۱ شرکت به عنوان نمونه مورد مطالعه جهت پژوهش انتخاب شد.

مدل تحلیل فرضیات و متغیرهای پژوهش

در این پژوهش ابتدا هریک از متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی با استفاده از اطلاعات صورت‌های مالی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران محاسبه شد و سپس فرضیه‌های تحقیق مبنی بر وجود ارتباط میان متغیرها با استفاده از مدل رگرسیونی در نرم‌افزار EViews10 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. مدل رگرسیونی جهت آزمون فرضیه‌ها عبارتند از:

$$EMACC_{it} = \beta_0 + \beta_1 PCRSR_{it} + \beta_2 EP_{it} + \beta_3 MOWN_{it} + \beta_4 PCRSR_{it} \times MOWN_{it} + \beta_5 EP_{it} \times MOWN_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 CF_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 SG_{it} + \varepsilon_{it}$$

در روابط فوق داریم:

$EMACC_{it}$: دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت i در سال t

$PCRSR_{it}$: عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت i در سال t

EP_{it} : پایداری سود شرکت i در سال t

$MOWN_{it}$: مالکیت مدیریتی شرکت i در سال t

$SIZE_{it}$: اندازه شرکت i در سال t

CF_{it} : نسبت وجه نقد شرکت i در سال t

ROA_{it} : بازده دارایی شرکت i در سال t

SG_{it} : رشد فروش شرکت i در سال t

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی: در این پژوهش از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۵) برای برآورد

میزان اقلام تعهدی اختیاری به عنوان معیار دستکاری سود استفاده می‌گردد که به شرح زیر محاسبه می‌شود:

$$\frac{ACCR}{A_{t-1}} = \alpha_0 + \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV - \Delta REC}{A_{t-1}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE}{A_{t-1}} \right) + \varepsilon$$

که در این رابطه:

$ACCR_{it}$: مجموع اقلام تعهدی که از تفاوت سود عملیاتی و وجه نقد عملیاتی، قابل محاسبه است.

$\Delta REV_{i,t}$: تغییر در مبلغ فروش (فروش سال t منهای فروش سال $t-1$)

$\Delta REC_{i,t}$: تغییر در مبلغ حساب‌ها و اسناد دریافتنی (حساب‌ها و اسناد دریافتنی سال t منهای حساب‌ها و اسناد دریافتنی

سال $t-1$)

$PPE_{i,t}$: ناخالص ارزش دفتری دارایی‌های ثابت شرکت i در سال t

$A_{i,t-1}$: جمع دارایی‌های شرکت i در ابتدای سال t

$\varepsilon_{i,t}$: خطای پسماند

پس از تخمین پارامترهای $(\alpha_0, \alpha_1, \alpha_2, \alpha_3)$ ، اقلام تعهدی غیراختیاری (NDA) به شرح زیر محاسبه می‌گردد:

$$NDA = \alpha_0 + \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV - \Delta REC}{A_{t-1}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE}{A_{t-1}} \right)$$

پس از محاسبه اقلام تعهدی غیر اختیاری، اقلام تعهدی اختیاری از رابطه زیر حاصل می شود:

$$|DAC| = \frac{ACCR}{A_{t-1}} - NDA$$

که:

$$DAC_{it} = \text{اقلام تعهدی اختیاری}$$

$$ACCR_{it} = \text{مجموع اقلام تعهدی}$$

$$NDA_{it} = \text{اقلام تعهدی غیر اختیاری}$$

متغیرهای مستقل

عملکرد مسئولیت اجتماعی: روش تحقیقی که معمولاً برای سنجش آن استفاده می شود، تحلیل محتوا است. در تحلیل محتوا، محقق باید از ابزار چک لیست کدگذاری شده برای ارزیابی سطح عملکرد مسئولیت اجتماعی استفاده کند. این ابزار برای رمزگشایی اطلاعات کیفی موجود در گزارش های سالانه طراحی شده است. روش کدگذاری شامل مطالعه گزارش های سالانه و شناسایی هرگونه اطلاعات مرتبط با مسائل زیست محیطی و اجتماعی و طبقه بندی آنها در بخش ها و زیربخش های مناسب است. معیارهای مورد استفاده برای سنجش میزان عملکرد مسئولیت اجتماعی در این تحقیق از ادغام دستورالعمل های بین المللی و منطقه ای برای گزارش مسئولیت اجتماعی در سطوح جهانی و منطقه ای به ویژه دستورالعمل های سازمان گزارشگری جهانی و استاندارد ۲۶۰۰۰ اقتباس شده است. سازمان استاندارد بین المللی از این رو چک لیستی شامل ۱۷ مؤلفه و ۶۰ نوع اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی تهیه شد که انتظار می رود در گزارش های مالی سالانه شرکت های ایرانی، اجباری یا اختیاری افشا شود. این چک لیست سه بعد اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی مسئولیت اجتماعی شرکت را در نظر می گیرد (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۹۹).

پایداری سود: در این پژوهش، برای سنجش پایداری سود از معادله رگرسیونی تک متغیره استفاده می شود که در آن سود دوره جاری تابعی از سود دوره ماقبل تلقی شده است. به بیان دیگر، در این مدل تداوم سود، نماینده پایداری سود است. این الگو را دجو و دیجو در سال ۲۰۰۲ ارائه کرده اند:

$$EARN_{it} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

$EARN_{it}$: سود دوره جاری قبل از اقلام غیر مترقبه؛

$EARN_{it-1}$: سود دوره پیشین قبل از اقلام غیر مترقبه؛

متغیر تعدیلگر

مالکیت مدیریتی: عبارت است درصد سهام در مالکیت مدیران شرکت. اگر درصد سهام مدیریتی بیشتر از میانه مشاهدات باشد برابر با یک در غیر اینصورت صفر است.

متغیرهای کنترلی:

اندازه شرکت: بر حسب لگاریتم طبیعی دارایی شرکت در پایان سال مالی محاسبه می شود.

نسبت وجه نقد: از تقسیم وجه نقد در ترازنامه شرکت به کل دارایی های شرکت محاسبه می شود.

بازده دارایی: با استفاده از سود خالص به جمع دارایی ها محاسبه می شود.

رشد فروش شرکت: از تفاضل فروش سال جاری و فروش سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل محاسبه می شود.

بحث و نتایج

در این بخش داده‌های گردآوری شده از طریق نرم‌افزار Eviews10 تجزیه و تحلیل شدند. جدول (۱) نشان‌دهنده آمار توصیفی متغیرهای تحقیق می باشد که شامل ۹۸۷ مشاهده سال-شرکت است.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرها

نماد	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
EMACC	۰,۱۴۲	۰,۱۰۵	۰,۹۷۴	۰,۰۰۰۰۵	۰,۱۳۷
PCSR	۰,۳۴۶	۰,۳۵۲	۰,۶۴۷	۰,۱۱۷	۰,۰۹۹
EP	۰,۲۱۲	۰,۱۱۳	۳,۰۴۴	-۰,۴۱۱	۰,۳۸۸
MOWN	۰,۴۹۹	۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۵۰۰
SIZE	۱۴,۹۵۵	۱۴,۶۷۱	۲۱,۳۲۷	۱۱,۳۶۱	۱,۶۳۸
CF	۰,۰۴۷	۰,۰۳۰	۰,۵۹۹	۰,۰۰۰۲	۰,۰۵۳
ROA	۰,۱۴۵	۰,۱۱۹	۰,۶۷۳	-۰,۵۸۱	۰,۱۵۹
SG	۱,۲۳۵	۰,۶۶۳	۱۸,۱۶۹	-۰,۷۰۴	۳,۳۴۰
مشاهدات	۹۸۷	۹۸۷	۹۸۷	۹۸۷	۹۸۷

جدول (۱) دربردارنده آمار توصیفی متغیرها است. بیشترین میانگین مربوط به متغیر اندازه شرکت و کمترین مربوط به متغیر نسبت وجه نقد است.

به‌منظور اطمینان از نتایج تحقیق و ساختگی نبودن روابط موجود در رگرسیون و معنادار بودن متغیرها، اقدام به انجام آزمون مانایی و محاسبه ریشه واحد متغیرهای تحقیق در مدل‌ها گردید. آزمون مزبور با استفاده از نرم‌افزار EViews و روش‌های آزمون لوین، لین و چو، آزمون ایم، پسران و شین، آزمون ریشه واحد فیشر-دیکی فولر تعمیم‌یافته و آزمون ریشه واحد فیشر-فیلیپس انجام گردید. نتایج حاصل از آزمون ریشه واحد برای متغیرهای مدل‌ها به شرح جدول ۲ است.

جدول (۲): نتایج آزمون مانایی متغیرها

متغیرها	Levin, Lin & Chu		Im, Pesaran and Shin W-stat		ADF - Fisher Chi-square		PP - Fisher Chi-square	
	آماره	معناداری	آماره	معناداری	آماره	معناداری	آماره	معناداری
EMACC	-۱۹,۱۴۶	۰,۰۰۰	-۵,۱۱۳	۰,۰۰۰	۴۵۴,۴۹۷	۰,۰۰۰	۵۳۱,۷۴۹	۰,۰۰۰
PCSR	-۱۰,۷۸۱	۰,۰۰۰	-۸,۰۰۳	۰,۰۰۰	۳۳۶,۵۹۸	۰,۰۰۰	۳۶۹,۲۳۳	۰,۰۰۰
EP	-۱۱,۵۰۸	۰,۰۰۰	-۹,۰۰۹	۰,۰۰۰	۳۲۶,۵۱۲	۰,۰۳۴	۴۱۶,۵۴۴	۰,۰۰۰
CF	-۲۳,۱۹۵	۰,۰۰۰	-۳,۱۳۱	۰,۰۰۰	۳۷۹,۲۴۱	۰,۰۰۰	۴۳۴,۹۶۹	۰,۰۰۰
ROA	-۶,۹۸۹	۰,۰۰۰	-۴,۲۸۱	۰,۰۰۰	۳۵۲,۶۷۰	۰,۰۰۲	۳۹۲,۳۷۴	۰,۰۰۰
SG	-۱۳,۹۵۲	۰,۰۰۰	-۲,۳۰۲	۰,۰۱۰	۳۶۴,۲۱۵	۰,۰۰۰	۴۲۵,۲۰۸	۰,۰۰۰

نتایج بیان شده در جدول (۲) بیانگر این است که معناداری (Prob) به‌دست‌آمده برای کلیه آزمون‌های مانایی متغیرها کوچک‌تر از ۰,۰۵ است لذا کلیه متغیرهای تحقیق مانا هستند. پیش از تخمین مدل رگرسیونی تحقیق جهت آزمون

فرضیات باید هم خطی متغیرهای موجود در مدل مورد بررسی قرار گیرد. جدول (۳) ضرایب همبستگی پیرسون میان متغیرها را نشان می دهد.

جدول (۳): نتایج آزمون عدم هم خطی

SG	ROA	CF	SIZE	MOWN	EP	PCSR	EMACC	Correlation
							۱,۰۰۰	EMACC
						۱,۰۰۰	-۰,۰۶۴	PCSR
					۱,۰۰۰	-۰,۰۳۲	-۰,۰۵۶	EP
				۱,۰۰۰	۰,۰۰۳	-۰,۰۳۱	-۰,۰۱۰	MOWN
			۱,۰۰۰	-۰,۰۱۳	-۰,۴۰۹	۰,۰۴۶	۰,۱۴۰	SIZE
		۱,۰۰۰	۰,۱۷۵	-۰,۰۰۵	-۰,۱۶۸	-۰,۰۹۸	-۰,۰۳۶	CF
	۱,۰۰۰	-۰,۰۷۱	-۰,۰۵۸	۰,۰۳۹	۰,۱۰۳	-۰,۰۱۸	۰,۰۹۲	ROA
۱,۰۰۰	۰,۲۴۰	۰,۰۸۵	۰,۲۶۰	۰,۱۲۶	-۰,۲۵۵	-۰,۰۳۹	۰,۱۴۱	SG

باتوجه به نتایج جدول (۳) و آزمون هم خطی متغیرها مشخص می شود که مقادیر ضریب همبستگی خیلی زیاد یا خیلی کم (نزدیک به +۱ و -۱) که نتایج تحلیل رگرسیونی را تحت تاثیر قرار دهد، وجود ندارد، در نتیجه هم خطی میان متغیرهای پژوهش وجود ندارد. نتایج حاصل از تخمین مدل آزمون فرضیه های ۱-۱ و ۱-۲ با استفاد از روش EGLS در جدول (۴) به نمایش درآمده است.

جدول (۴): نتایج تخمین مدل آزمون فرضیه ها

$$EMACC_{it} = \beta_0 + \beta_1 PCRSR_{it} + \beta_2 EP_{it} + \beta_3 MOWN_{it} + \beta_4 PCRSR_{it} \times MOWN_{it} + \beta_5 EP_{it} \times MOWN_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 CF_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 SG_{it} + \epsilon_{it}$$

Prob	t-Statistic	Std. Error	Coefficient	متغیر
۰,۰۱۱	۲,۵۰۸	۰,۰۳۰	۰,۰۷۶	PCSR
۰,۰۰۴	۲,۹۵۶	۰,۰۱۲	۰,۰۳۶	EP
۰,۱۱۶	۱,۵۶۹	۰,۰۵۹	۰,۰۹۴	MOWN
۰,۷۵۹	-۰,۳۰۶	۰,۰۰۰۴	-۰,۰۰۰۱	PCSR × MOWN
۰,۱۱۸	-۱,۳۰۳	۰,۰۴۳	-۰,۰۵۶	EP × MOWN
۰,۰۰۰	۶,۲۲۳	۰,۰۰۶	۰,۰۳۹	SIZE
۰,۰۲۶	۲,۲۲۴	۰,۰۵۷	۰,۱۲۷	CF
۰,۰۰۶	۲,۸۹۳	۰,۰۱۱	۰,۰۳۲	ROA
۰,۲۰۳	۱,۲۷۳	۰,۰۰۰۶	۰,۰۰۰۷	SG
۰,۰۰۰	-۴,۴۴۶	۰,۰۹۵	۰,۴۲۵	عرض از مبدأ (C)

ضریب تعیین تعدیل شده = ۰,۴۵۲

ضریب تعیین = ۰,۴۶۸

احتمال آزمون F = ۰,۰۰۰

آماره آزمون F = ۱۵,۱۳۵

آماره دوربین واتسون = ۱,۹۸۴

نتایج بیان شده در جدول (۴) بیانگر این است که معناداری آزمون F برابر با ۰,۰۰۰ می‌باشد که کوچک‌تر از ۰,۰۵ است لذا مدل آزمون فرضیات با احتمال ۰,۹۵٪ معنادار بوده و از اعتبار بالایی برخوردار است. ضریب تعیین تعدیل شده مدل معادل ۰,۴۵۲ است. این عدد نشان می‌دهد که حدود ۴۵ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای توضیحی مدل قابل تبیین است و از آنجائی که آماره دورین- واتسون مدل برابر با ۱,۹۸۴ است و این مقدار بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، می‌توان گفت که در مدل خودهمبستگی وجود ندارد.

تحلیل فرضیه اول: نتایج مندرج در جدول (۴) بیانگر این است که معناداری (Prob) محاسبه شده برای متغیر مستقل عملکرد مسئولیت اجتماعی (۰,۰۱۱)، کوچک‌تر از ۰,۰۵ و ضریب برآورد شده آن متغیر (۰,۰۷۶) مثبت است. در نتیجه می‌توان بیان کرد که عملکرد مسئولیت اجتماعی تاثیر مثبت و معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد. بر این اساس، فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۰,۹۵٪ مبنی بر اینکه عملکرد مسئولیت اجتماعی تاثیر معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد، پذیرفته می‌گردد.

تحلیل فرضیه دوم: نتایج مندرج در جدول (۴) بیانگر این است که معناداری (Prob) محاسبه شده برای متغیر مستقل پایداری سود (۰,۰۰۴)، کوچک‌تر از ۰,۰۵ و ضریب برآورد شده آن متغیر (۰,۰۳۶) مثبت است. در نتیجه می‌توان بیان کرد که پایداری سود تاثیر مثبت و معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد. بر این اساس، فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۰,۹۵٪ مبنی بر اینکه عملکرد مسئولیت اجتماعی تاثیر معناداری بر پایداری سود تاثیر معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد، پذیرفته می‌گردد.

تحلیل فرضیه سوم: نتایج مندرج در جدول (۴) بیانگر این است که معناداری (Prob) محاسبه شده برای متغیر PCSR × MOWN (۰,۷۵۹)، بزرگ‌تر از ۰,۰۵ و ضریب برآورد شده آن متغیر (-۰,۰۰۱) منفی است. در نتیجه می‌توان بیان کرد که مالکیت مدیریتی تاثیر معناداری در رابطه میان عملکرد مسئولیت اجتماعی و دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت ندارد. بر این اساس، فرضیه سوم پژوهش در سطح اطمینان ۰,۹۵٪ مبنی بر اینکه مالکیت مدیریتی در رابطه میان عملکرد مسئولیت اجتماعی و دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر دارد، پذیرفته نمی‌گردد.

تحلیل فرضیه چهارم: نتایج مندرج در جدول (۴) بیانگر این است که معناداری (Prob) محاسبه شده برای متغیر EP × MOWN (۰,۱۱۸)، بزرگ‌تر از ۰,۰۵ و ضریب برآورد شده آن متغیر (-۰,۰۵۶) منفی است. در نتیجه می‌توان بیان کرد که مالکیت مدیریتی تاثیر معناداری در رابطه میان پایداری سود و دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت ندارد. بر این اساس، فرضیه چهارم پژوهش در سطح اطمینان ۰,۹۵٪ مبنی بر اینکه مالکیت مدیریتی در رابطه میان پایداری سود و دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر دارد، پذیرفته نمی‌گردد.

نتیجه گیری

نتایج تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش نشان داد عملکرد مسئولیت اجتماعی تاثیر مثبت و معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد لذا با افزایش عملکرد مسئولیت اجتماعی، دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت افزایش خواهد یافت. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول، موافق با یافته‌های ستیواتی و همکاران (۲۰۲۲) است. پایداری سود تاثیر مثبت و معناداری بر دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت دارد لذا با افزایش پایداری سود، دستکاری سود به وسیله مدیریت ارقام تعهدی شرکت افزایش خواهد یافت. نتایج

حاصل از آزمون فرضیه دوم، موافق با یافته‌های ستیواتی و همکاران (۲۰۲۲) است. مالکیت مدیریتی در رابطه میان عملکرد مسئولیت اجتماعی و دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر ندارد. مالکیت مدیریتی در رابطه میان پایداری سود و دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت نقش تعدیلگر ندارد. با توجه به نتایج، پیشنهاد می‌شود، سازمان‌های نظارتی، هم چون بورس اوراق بهادار تهران و سازمان حسابرسی (کمیته‌ی تدوین استانداردها) جهت توجه بیشتر مدیران به مقوله‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به عنوان عامل بقای سازمان در بلندمدت، دستورالعمل‌ها و سیاست‌های نظارتی مناسب در این زمینه اتخاذ نمایند. یکی از پیشنهادات کاربردی در این زمینه می‌تواند ایجاد یک سیستم پاداش برای عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت به مدیران باشد. در این سیستم، شرکت می‌تواند به مدیران خود پاداش‌هایی اعطا کند که بر اساس عملکرد شرکت در زمینه‌های مسئولیت اجتماعی و پایداری تعیین شده است؛ که این امر می‌تواند دستکاری سود به وسیله مدیریت اقلام تعهدی شرکت برای دریافت پاداش را کاهش دهد؛ بنابراین، سیستم پاداش برای عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت، به مدیران شرکت کمک می‌کند تا بهبود عملکرد در زمینه‌های مسئولیت اجتماعی و پایداری را به عنوان یک راهبرد بلندمدت در نظر بگیرند و در نتیجه به پایداری سود شرکت کمک می‌کند. به هیئت مدیره شرکتها، پیشنهاد می‌شود که به مسئولیت اجتماعی خود توجه کنند و برای حفظ محیط زیست و اجتماعی پایدار تلاش کنند. همچنین، برای کاهش دستکاری سود با افزایش شفافیت و اعتماد عمومی، شرکت‌ها باید گزارشات مالی خود را به صورت دقیق و مرتب و با رعایت استانداردهای بین‌المللی منتشر کنند. پیشنهاد می‌گردد مالکین شرکت با مکانیزم‌های نظارتی حاکمیت شرکتی جلوی دستکاری سود به وسیله مدیریت فعالیت‌های تعهدی را بگیرند. به محققین پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آتی به بررسی تاثیر عملکرد مسئولیت اجتماعی و پایداری بر مدیریت سود بر اساس نقش تعدیلگر کیفیت حاکمیت شرکتی بپردازند. به محققین پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آتی علاوه بر دستکاری سود بر مبنای تعهدی، دستکاری سود بر اساس فعالیت‌های واقعی را نیز مورد بررسی قرار دهند.

منابع

- اسکو، وحید و توغدری، دنیا. (۱۴۰۰). تأثیر کنترل‌های داخلی بر پایداری سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵(۸۳)، ۴۱۹-۴۳۳.
- اعتمادی، حسین و تاروی‌وردی، یداله. (۱۳۸۵). تاثیر نحوه ارائه صورت جریان وجوه نقد بر قضاوت‌های سرمایه‌گذاران حرفه‌ای. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۳(۴۵)، ۶۹-۸۸.
- ایمنی، محسن و مشعشعی، سیدمحمد. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر محدودیت‌های حاکم بر استراتژی‌های مدیریت سود بر به‌کارگیری استراتژی تغییر طبقه‌بندی سود. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۹(۷۵)، ۲۰۳-۲۳۶.
- بیات، مرتضی؛ زلفی، حسن و میرحسینی، ایرج. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر پایداری سود بر ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۲(۱)، ۴۱-۵۸.
- جعفری جم، حسین. (۱۳۹۵). بررسی ارتباط بین عملکرد پایداری با عملکرد مالی و ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

۶. حمیدیان، محسن؛ جنت‌مکان، حسین و فلاح، هاجر. (۱۳۹۹). پایداری مالکیت نهادی راهکاری مناسب جهت کنترل مدیریت سود واقعی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۲(۴۷)، ۱۶۹-۱۹۰.
۷. صفریپور، مریم؛ دارابی، رویا و حمیدیان، محسن. (۱۳۹۸). اثر متفاوت اندازه شرکت‌ها بر رابطه بین بازده متعارف، بازده نامتعارف و باور ناهمگن سرمایه‌گذار. فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، ۸(۳۱)، ۱۴۳-۱۶۴.
۸. کاظمی، حسین و مهری نمک‌آورانی، امید. (۱۳۹۷). تأثیر توانایی مدیریت بر مدیریت سود واقعی و مدیریت ریسک یکپارچه شرکت‌ها. مطالعات نوین کاربردی در مدیریت و اقتصاد، ۱(۳)، ۵۱-۶۸.
۹. مشایخی، بیتا و حسین‌پور، امیرحسین. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین مدیریت سود واقعی و مدیریت سود تعهدی در شرکت‌های مشکوک به تقلب بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۲(۴۹)، ۲۹-۵۲.
۱۰. منصورفر، غلامرضا؛ حیدری، مهدی و کولانی، طاهره. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر مدیریت واقعی سود و انگیزه‌های مدیریت بر چسبندگی هزینه‌ها. فصلنامه علمی- پژوهشی مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۵(۱)، ۱-۱۶.
۱۱. مهرآور، مهدی؛ کارگر، حامد؛ آذری‌جهرمی، فاطمه و بایگان، نگار. (۱۳۹۸). بررسی ارتباط بین مسئولیت اجتماعی با فرار مالیاتی و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۲(۷)، ۴۹-۶۵.
۱۲. مهربان‌پور، محمدرضا؛ آذرخوش، حمید؛ حسن‌زاده کوچو، محمود و عربی، مهران. (۱۳۹۹). تأثیر چرخه عمر واحد تجاری بر مدیریت سود از طریق فعالیت‌های واقعی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۲(۴۶)، ۱۰۷-۱۳۰.

13. Crutzen, N. (2011). Sustainability Performance Management in Large Firms: A Qualitative Research amongst Seven Western European Firms.

14. Jia, J. and Li, Z. (2022). Corporate sustainability, earnings persistence and the association between earnings and future cash flows. *Accounting & Finance*, 62, 299–336.

15. Kuo, Y.F., Lin, Y.M. and Chien, H.F. (2020). Corporate Social Responsibility, Enterprise Risk Management, and Real Earnings Management: Evidence from Managerial Confidence. *Finance Research Letters*, 1-51.

16. Oyotode-Adebile, R., Hibbert, A.M. and Shankar, S. (2022). The Impact of Gender-Diverse Board and Institutional Investors on Accruals Management. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2021.100621>.

17. Sakaki, H., Jackson, D. and Surendranath, J. (2017). Institutional ownership Stability and Real Earnings Management. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 49(1), 227–244.

18. Setiawati, E., Sekarningrum, A. and Witono, B. (2022). Analysis of CSR Disclosure, Earnings Persistency, Earnings Growth, and Business Size on Earnings Management with Institutional Ownership as a Moderating Variable (Case Study on LQ45 Companies Listed on the Indonesia Stock Exchange (IDX) 2016-2020). *JURNAL Riset Akuntansi dan Keuangan Indonesia*, 7(2), 227-243.

Investigating the Impact of Social Responsibility Performance and Earnings Persistency on Earnings Manipulation through Accruals Management through the Moderating role of Managerial Ownership of Companies Listed on the Tehran Stock Exchange

Abstract

This research was conducted with the aim of investigating the effect of social responsibility performance and earnings persistency on earnings manipulation through accruals management through the moderating role of managerial ownership of companies listed on the Tehran Stock Exchange. The statistical population of the research included all the companies admitted to the Tehran Stock Exchange between 1394 and 1400. In order to collect the required information, 141 companies were selected as a sample using a systematic elimination method. Collected data was analyzed using panel data regression and combined regression in Eviews10 software. The results obtained at the confidence level of 95% showed that the performance of social responsibility has a positive and significant effect on the manipulation of earnings by the company's accruals management. Earnings persistency has a positive and significant impact on earnings manipulation through accrual management. Managerial ownership does not have a moderating role in the relationship between social responsibility performance and earnings manipulation through accrual management. Managerial ownership does not have a moderating role in the relationship between earnings persistency and earnings manipulation through accrual management.

Keywords

Accruals, Earnings Persistency, Earnings Manipulation, Social Responsibility Performance, Managerial Ownership.
